

УДК 378.74

О. М. Піддубна

**ОРГАНІЗАЦІЯ КОНКУРСІВ І ВИСТАВОК ТВОРЧИХ РОБІТ
СТУДЕНТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

У Національній доктрині розвитку освіти серед пріоритетів державної політики визначено розробку і здійснення освітніх інновацій, які якісно змінюють мету, зміст, структуру, форми, методи, засоби, технології навчання, виховання й управління [1]. Одним з понять, що використовується в теорії інноваційної педагогічної діяльності, є „інноваційна освітня технологія – сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання та управління... добір операційних дій педагога, у результаті яких суттєво покращується мотивація... до навчального процесу” [2, с. 71]. Використання інноваційних технологій в підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва передбачає певний оптимальний обсяг різноманітних професійних умінь та навичок, які орієнтовані на важливі чинники його особистісного розвитку отримання художньо-культурної ерудиції, розкриття індивідуальних здібностей до творчої та педагогічної діяльності, успішність самореалізації в навчанні, у творчості й практиці. Тому організація конкурсів і проведення виставок художньої творчості студентів, проведення майстер-класів є одним із інноваційних методів професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Варто зазначити, що дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва завжди приділялась належна увага. Так, формуванню базових знань та вмінь з образотворчого мистецтва в майбутніх учителів присвячено праці І. Мужикової, О. Каленюк. Розвиток творчих здібностей та творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва досліджували М. Стась, О. Кайдановською, Л. Покровщук. Формування здатності до професійного саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва розглянуто в роботах О. Ткачук, Т. Стрітьєвич.

Мета статті полягає в розкритті значення конкурсів, виставок художньої творчості студентів, проведенні майстер-класів як інноваційних методів професійної та психологічної підготовки.

Інноваційні методи навчання студентів мають велике значення в їх творчому розвитку. У сучасній педагогічній науці існують такі трактування понять „інновація”: „інновація – оновлення, зміни, впровадження нового, новизни” [3, с. 225]; „процес створення, розповсюдження, засвоєння і використання нововведень” (З. Абасов) [1, с. 57]; „інновація – кінцевий результат творчої діяльності у вигляді

нової чи удосконаленої продукції, нового чи удосконаленого технологічного процесу” (В. І. Слободчиков) [4, с. 5].

Підготовка вчителів початкової школи зі спеціалізації „Образотворче мистецтво” має свої характерні особливості й труднощі. При незначній кількості лекційних та практичних годин з живопису, малюнку, композиції студенти повинні отримати відповідні знання, уміння. Тому майбутніми вчителями виконується велика кількість навчальних практичних та самостійних завдань з малюнку, живопису, композиції, під час яких студенти освоюють правила, прийоми і техніки створення художніх творів. Природно, що перші навчальні роботи не можуть бути абсолютно самостійними і містять багато моментів копіювання. Прагнення до створення власних, унікальних творів і усвідомлення своїх індивідуальних можливостей при використанні інноваційних методів викликає багато варіантів творчих пропозицій навіть на початку навчання.

Розвиток здібностей до варіативності в роботі, розумова мобільність і різноманітність ідей, досягнення оптимальної художньої виразності відкривають для студента перспективи в особистій творчій самореалізації. Виконані за завданням графічні й живописні роботи з постановочної натури (натюрморти, портрети) студенти представляють на огляд компетентної комісії викладачів. Критерії оцінки, як правило, наголошують на успішності студентів в оволодінні необхідною образотворчою майстерністю. Але не завжди обов'язкові навчальні роботи розкривають індивідуальні творчі особливості, виражають особисте ставлення студента до об'єкту, що зображується, і часто для глядача вони здаються однаковими, лише з невеликою різницею в ретельності виконання. Студенти нібито усунені від своїх робіт і байдужі до їх змісту. Рідко коли виявляється темперамент і власний погляд майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в творчій роботі. Тому часто початкові ескізи і короткострокові етюди виявляються кращими і цікавішими за основні роботи з завданням. Можливість прояву творчості, створення авторських робіт в іншому матеріалі або форматі, часто із зміною акцентів в композиції, захоплює студентів і спонукає до створення оригінальних творчих робіт.

Кращі навчальні практичні роботи та авторські твори студентів повинні бути представлені на виставках. Тільки побачивши їх порівняно з іншими, тільки відчувши глядацьку реакцію і почувши думку товаришів, професіоналів, інших глядачів, автор-студент може сам адекватно оцінити свої творчі досягнення.

Створення творів з орієнтацією на публічну виставку в прагненні оптимально виразити їх образну змістовність спонукає студентів до пошуку художнього вирішення творчих ідей. Знайдене ж рішення повинно сприяти переконливій реалізації авторського задуму.

Інновації в проведенні виставок стимулюють творчу активність студентів. Майбутні вчителі виконують багато ескізів, експериментують з матеріалами, шукають оригінальні прийоми і способи створення нових творчих робіт. „Експеримент (від. лат. experimentum – проба, досвід),

намагання, спроба здійснити щось у якийсь спосіб”, „практичний пошуковий метод в спробі створення, здійснення чого-небудь нового. Це дослідницький метод, який дозволяє змінювати початкову ситуацію, варіювати її умови, одержуючи нові результати” [5, с. 127; 6, с. 108]. В експерименті відпрацьовується здатність створювати нові поєднання ідей і різних елементів, що відповідають тій або іншій меті. Експеримент – основа творчості в мистецтві, а досвідчена робота з різними матеріалами – умова матеріально-художньої творчості в образотворчому мистецтві.

Одним з методів художньої творчості в мистецтві є колаж, який іноді використовується як спосіб швидкого ескізування, але може виступати і як спосіб створення самостійного художнього твору, визначуваного як особливий вид образотворчого мистецтва – „колаж”. Колаж створюється підбором різних матеріалів (за їх властивостями і якостями: структура, фактура), пошуком способів кріплення їх між собою, загальною організацією композиції твору. Під керівництвом викладача кафедри студенти освоюють колаж як спосіб швидкого ескізування при роботі над композиціями, а також створюють авторські творчі твори – колажі з паперу і текстилю. „Колаж як метод роботи дозволяє розв’язати багато художньо-мистецьких проблем... В роботі над ескізами колаж виступає як універсальний помічник в рішенні навчальних задач (пошук композиції, кольору, конфігурації і взаємостосунків „плям-форм”)” [7, с. 130].

Курсові та дипломні роботи студентів (бакалаврів) зі спеціалізації образотворче мистецтво є творчими, авторськими, художніми, професійними творами, які гідно експонуються на різних художніх виставках.

Робота студентів над створенням творчих робіт є обов’язковою в процесі їх навчання, особливо при виконанні екзаменаційної роботи, яка захищається перед комісією. Згодом ці твори можуть експонуватися на різних виставках, демонструючи професійний художній рівень випускників. Але не менше відповідальними і методично важливими є виставки творчих робіт студентського періоду.

Регулярність виставок вимагає постійної готовності учасників до створення нових творів – це важлива умова професійної діяльності студента і його творчого розвитку. Орієнтованість творчої активності студентів на створення авторських творів і підготовку до виставок дає їм усвідомлення свого індивідуального креативного потенціалу та причетності до загальної культури і мистецтва.

Проведення виставок, в яких рівноправну участь беруть студенти і викладачі, є інновацією в навчальному процесі. Всі разом вони відчують себе членами творчого співтовариства, опиняються в однакових умовах публічного показу своєї творчості і можливості бути оцінюваними за якість і зміст власних творів. Таке ставлення учасників один до одного дозволяє студентам відчуті і усвідомити себе гідними творцями, а викладачам – продемонструвати свою творчість в одному ряду з молодими і іноді амбітними педагогами-художниками, що викликає взаємний

інтерес, визнання і пошану. Співтворчість студентів і викладачів „... дає студенту можливість відчувати себе суб'єктом власної діяльності і культури співтовариства загалом” [8, с. 138].

У спільній роботі „на рівні” в організації виставки знаходиться досвід правильних дій при створенні виставкових експозицій. Такий досвід має велике виховне значення і є дієвим методом професійної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Інноваційний підхід до навчання студентів правильно і якісно оформляти роботи до виставки виховує у них поважне ставлення до творів і тим самим готує їх до педагогічної діяльності, де ставлення педагога-художника до малюнків (творів) своїх учнів є запорукою успіху всієї його діяльності: адже воно може викликати довір'я до вчителя, або у відповідь неповагу до нього.

Участь в організації виставок, здійснення всіх необхідних дій з їх створення (підготовка приміщення до виставки, визначення умов і режиму роботи, створення експозиції, каталогу, урочисте відкриття, робота з глядачами, демонтаж і транспортування експонатів) – також істотний чинник професійної освіти і виховання майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Цей безпосередній особистий практичний досвід дозволяє студентам зрозуміти роль фактів, значення дій, що відбуваються, освоїти технологію і спеціальний інструментарій. Студенти – майбутні педагоги-художники – повинні одержати досвід такої практики для організації надалі власних художніх виставок, а також для організації виставок своїх учнів і вихованців. З цим досвідом набувається культура адекватної поведінки в конкретних умовах виставкового, галерейного, музейного простору. Виставковий зал з його культурним і виховним середовищем, яке передбачає єдність наочного, просторового, інформаційного оточення, певним чином настроює внутрішній духовний світ учасників та відвідувачів виставки.

Організація виставок для широкого глядача має важливий психологічний аспект для студентів: так виховується у них відчуття відповідальності за свою творчість, розвивається терпимість до чужих думок, формується досвід емоційно-ціннісних відносин.

Спілкування студентів на виставці – це особливе спілкування на основі художніх вражень, апробація особистих думок про твори, незалежних характеристик в бесідах з колегами і глядачами на тему конкретних творів і на загальні теми про суть, зміст, характер, про майстерність в творчості і про проблеми сучасного мистецтва. Досвід обговорення виставок приводить до уміння виразити естетичну оцінку в слові, до аналізу самої виставки як якоїсь цілості і конкретних її експонатів, до усвідомлення результатів своєї творчості і його показу. Таке спілкування на виставці підвищує у студентів рівень комунікативної компетенції. Написання студентами оглядової і критичної статті про виставку – це досвід професійної рефлексії, досвід оволодіння жанром теоретичного дослідження, який „дозволяє знайти у фактах приховані

значення, закономірності, загальне, необхідне, істотне, зрозуміти взаємовплив визначальних чинників” [6, с. 133].

Конкурси – інша форма професійної атестації студентів, коли представлені ними роботи порівнюються з творами інших конкурсантів і заочно оцінюються незнайомим і незалежним журі. Конкурси (від лат. *concursus* – зіткнення, змагання) цілком належать сфері професійної компетенції і оперують критеріями професіоналізму. Це – оцінка рівня готовності студентів до самостійної практики в професії. При цьому також важливе виховання у них психологічної культури і адекватності емоційних реакцій на рішення журі. Конкурси привчають студентів до правильного переживання успіхів і невдач, це перевірка своєї правоти, випробування славою і непризнаністю – теж важливий психологічний досвід для майбутньої творчої і педагогічної роботи.

Студентські виставки, конкурси служать популяризації освітньої системи кафедри, університету у ряді інших вузів, що знаходить особливе значення для профорієнтації абітурієнтів.

Тому інноваційні методи професійної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва як конкурси і виставки творчих робіт забезпечують розвиток і саморозвиток особистості студента. Вони дозволяють студентам в стінах університету одержати, крім обов’язкової навчальної програми, ще й досвід самостійної творчої діяльності, готовність до соціально-культурного діалогу й сприяють подальшій цілеспрямованій практичній реалізації знайденого досвіду. Так для майбутніх вчителів образотворчого мистецтва конкретніше визначаються параметри майбутньої професії, створюються установки на постійну власну творчість і готовність у педагогічній діяльності разом з передачею знань і навичок допомагати своїм учням в їх творчому розвитку.

Список використаної літератури

1. Абасов З. А. Понятийно-терминологический аппарат инновационной педагогической деятельности / З. А. Абасов // *Философия образования*. – 2006. – № 1 (15). – С. 56 – 62. **2. Даниленко Л. І.** Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти / Л. І. Даниленко // *Післядипломна освіта в Україні*. – 2003. – № 3. – С. 70 – 74. **3. Педагогічний словник** / [за ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д.]. – Педагогічна думка, 2001. – 514 с. **4. Слободчиков В. І.** Проблемы становления и развития инновационного образования / В. И. Слободчиков // *Инновации в образовании*. – 2003. – № 2. – С. 4 – 18. **5. Глумачний словник сучасної української мови** : близько 50000 сл. / [уклад. І. М. Забіяка]. – К. : Арій, 2007. – 512 с. **6. Загвязинский В. И.** *Методология и методы психолого-педагогических исследований* : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В. Загвязинский, Р. Атаханов. – [6-е изд.]. – М. : Издат. центр „Академия”, 2010. – 208 с. **7. Вакслер А. К.** Коллаж как метод творческой работы в системе вузовской подготовки художника-педагога / А. К. Вакслер // *Общество. Развитие* : [научно-

теоретический журнал]. – СПб., 2010. – № 4 (17). – С. 128 – 131.
8. Мистецтво у розвитку особистості : [монографія] / [ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.

Піддубна О. М. Організація конкурсів і виставок творчих робіт студентів як інноваційний метод професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва

У статті розглянуто проблему підготовки вчителя образотворчого мистецтва. Проаналізовано значення конкурсів і виставок художньої творчості студентів як один з інноваційних методів професійної і психологічної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, що забезпечує розвиток і саморозвиток особистості студента. Проаналізовано взаємозв'язок конкурсів і виставок з дисциплінами „Живопис“, „Малюнок“, „Композиція“, що сприяє подальшій цілеспрямованій практичній реалізації педагогічного досвіду.

Ключові слова: активні методи, виставка, вчитель образотворчого мистецтва, конкурс, художня творчість.

Поддубная О. М. Организация конкурсов и выставок творческих работ студентов как инновационный метод профессиональной подготовки будущего учителя изобразительного искусства

В статье рассмотрена проблема подготовки учителя изобразительного искусства. Проанализировано значение конкурсов и выставок художественного творчества студентов как один из инновационных методов профессиональной и психологической подготовки будущего учителя изобразительного искусства, что обеспечивает развитие и саморазвитие личности студента. Проанализирована взаимосвязь конкурсов и выставок с дисциплинами „Живопись“, „Рисунок“, „Композиция“, что способствует последующей целеустремленной практической реализации педагогического опыта.

Ключевые слова: активные методы, выставка, учитель изобразительного искусства, конкурс, художественное творчество.

Poddubnaya O. M. The Organization of Contests and Exhibitions of Students' Creative Works as the Innovational Method of the Future Fine Art Teacher's Professional Preparation

The article considers the issue of fine art teacher's preparation. The meaning of contests and exhibitions of students' artistic creation as one of the innovational method of the future fine art teacher's professional and psychological preparation, providing the student's education and self-development, is analyzed. The connection of contests and exhibitions with the disciplines „Pictorial Art“, „Picture“, „Composition“, promoting to the following persevering practical realization of the pedagogical experience, is analyzed.

Key words: active methods, exhibition, fine art teacher, contest, artistic creation.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 377.8.04

Г. І. Сотська

**ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Стратегія гуманізації загальної та мистецької освіти, посилення її культурного статусу зумовлює потребу в педагогічних кадрах, здатних реалізувати культурну спрямованість освіти, готових до здійснення культурно-гуманістичної функції в шкільній практиці. У зв'язку із цим одним із основних завдань педагогічної науки в Україні є проблема формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, грамотного, компетентного, естетично розвиненого, висококультурного фахівця, здатного до реалізації виховної функції освіти засобами культури і мистецтва. Одним із засобів вирішення цієї проблеми є технологізації вищої педагогічної освіти, зокрема впровадження інноваційних педагогічних технологій, які забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку до підготовки майбутніх педагогів-художників.

Результати аналізу наукової і методичної літератури з проблеми дослідження свідчать, що, питання технологізації вищої школи стали предметом наукового інтересу багатьох учених (В. Бондар, С. Сисоева, Н. Ничкало, О. Пехота Г. П'ятаков та ін.). Вивченню питання інноваційних технологій в освіті присвячені праці І. Беха, Л. Даниленка, І. Дичківської, М. Кларіна, О. Пехоти, О. Попової, Л. Подимової, А. Прігожина, В. Сластьоніна, А. Хуторського та ін. Вітчизняний досвід використання технологій естетичного виховання проаналізовано Л. Шиян, Т. Чабановою, Н. Фоломєєвою.

Не зважаючи на посилений інтерес науковців до проблеми формування естетичної культури фахівців, малодослідженою проблемою залишається технологія формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Тому метою нашої статті є обґрунтування теоретичних аспектів технології формування естетичної культури особистості майбутнього педагога-художника.